

ПЕТНАДЕСЕТ ГОДИНИ УКРАИНСКА ФИЛОЛОГИЯ В СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „СВЕТИ КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”

Албена Стаменова, Павлина Мартинова-Иванова

Abstract: This article discusses the celebration of the 15th anniversary of Ukrainian Studies specializing in Slavic Philology at the University of Sofia Saint Kliment Ohridski. In May 2012, professors and students who attended the gathering presented the Bulgarian-Ukrainian and Ukrainian-Bulgarian cultural and scientific ties and shared translations of Ukrainian and Bulgarian literature.

Key words: Ukrainian studies, University of Sofia, 15th anniversary, Ukrainian-Bulgarian cultural and scientific ties.

През учебната 2011/2012 г. се навършиха 15 години от откриването на украинистичния профил в специалността „Славянска филология” в СУ „Св. Климент Охридски”, приел първите си студенти през учебната 1996/97 година. Преподавателите и студентите от профила организираха отбелязване на тази годишнина с три събития, които имаха за цел да представят дейността на младата българска украинистика в максимално широк контекст, както на украинско-българските и българско-украинските културни, научни и обществени връзки, така и в областта на художествената литература – на взаимния украинско-български превод, който има дълга и плодотворна история. Замисълът на украинистите беше да изтъкнат, че в двете ни страни от много десетилетия съществува традиция на взаимно опознаване и популяризиране, която представлява здрава и мотивираща основа за развитие на една университетска специалност.

На 04.04.2012 г. в Новата конферентна зала на СУ се състоя първото събитие от поредицата, което премина под формата на кръгла маса под надслов „Българско-украински и украинско-български културни връзки в миналото и днес”. Сред поканените гости се открояваха с присъствието си Н. Пр. Посланикът на Украйна в Република България г-н Микола Балтажи, Деканът на Факултета по славянски филологии проф. Панайот Карагъзов, ръководителят на Катедрата по славянско езикознание доц. Валентин Гешев, доц. Христо Манолакев, литературовед от БАН и дългогодишен лектор по български език в Киевския национален

университет „Тарас Шевченко”, доц. Елка Дроснева от Историческия факултет на СУ, Антонина Якимова, представител на украинската диаспора в България, Васил Жукиwski, журналист, издател на електронното списание „Българско-украински вести”.

Доц. Албена Стаменова, преподавател по украински език и ръководител на профил „Украинистика”, откри срещата с представяне на личностите, свързани с преподаването на различните украинистични дисциплини в профила – доц. Лидия Терзийска, дългогодишен преподавател по руска и украинска литература и доайен на украинистиката в Софийския университет, доц. Албена Стаменова, която води теоретичните украинистични дисциплини и практически занятия по украински език, гл. ас. д-р Райна Камберова, водеща практически занятия по украински език, която в момента се намира в Токио, Япония, гл. ас. Олга Сорока от Львовския национален университет „Иван Франко”, лектор по украински език, и хон. ас. Валентина Драгулева – преподавател по украински език. Представени бяха и докторантите-украинисти – Владимир Колев по украинска литература, Павлина Мартинова, Стефан Узунов и Анита Йорданова – по украински език. Специално представяне беше направено на проф. Иван Андрийович Стоянов, лектор по украински език в СУ „Св. Климент Охридски” през 1992 – 1998 г., един от основоположниците на украинската филология в София, сега ръководител на Катедрата по славянска филология в Киевския славистичен университет, както и на Елза Петривна Стоянова, негова съпруга и също преподавател по украински език в СУ в този период, понастоящем професор в Киевския славистичен университет. Представени бяха и лекторите по украински език досега – Валентина Червоножко от КНУ „Тарас Швченко”, Остап Сливински и Наталя Григораш от ЛНУ „Иван Франко”, Лилиана Прокопенко от Одеския национален педагогически университет „К. Д. Ушински”. Като хонорувани преподаватели в първите години на профила работят също Таня Димитрова и Антоанета Горинова.

Доц. Албена Стаменова изтъкна, че Софийският университет е единственото място в България, където се развива украинска филология, и едно от немногото в света. Началото на украинската филология в Софийския университет, както всяко начало, е трудно – без специално подготвени кадри (особено след отпътуването от София на И.А.Стоянов), без учебници и учебни пособия, които да са подходящи за носители на българския език. Преподавателите в профила с много лични усилия и всеотдайност се посвещават на дейността си и правят най-доброто възможно, за да осигурят високо качество на преподаването и добри резултати от учебния процес. Доц. Валентин Гешев, по силата на широките си и задълбочени филологически интереси, изучава украински език и води лекции по теоретичен курс на

украинския език. Постепенно, след защитата на докторската си дисертация, Албена Стаменова, първият докторант по украински език в Софийския университет, поема тази лекция. Към преподавателска работа е привлечена Райна Камберова, възпитаничка от първия випуск на специалността. През 2008 г. излиза първият в България учебник по украински език за българи в съавторство на Албена Стаменова и Райна Камберова („Украински език за българи. Част 1. София: Мико Дизайн ЕООД, 2008, 180 стр., второ издание 2012). Така е постигната висока ефективност и резултатност на преподаването, повторемост и предсказуемост на знанията на студентите, които са поставени на сериозни методични основи. Това е първа част от един по-широко замислен труд, като авторите работят и върху следващи части. Усилията на преподавателите и развитието на управлението на факултета с течение на времето дават своите плодове и днес профилът украинска филология може да се похвали с украинистичен кабинет с богата библиотека и добре обзаведена аудитория, където се провеждат занятията по украинистичните дисциплини. Благодарение на проектна дейност по НИД украинистиката разполага с компютри и техника, подпомагащи учебния процес. Профилът поддържа сайта „Българска виртуална украинистика” (www.bgukrainistika.com), на който е поместено представяне на преподавателите, на дейността на профила, предоставени са учебни материали и електронен каталог на украинистичната библиотека. На сайта е поместен и отскоро издаваният електронен алманах „Българска украинистика” – научно издание, създадено да предоставя трибуна за изследвания в областта на украинистиката и славистиката в най-широк спектър – филология, история, етнография и др. В него има и раздел, отреден за продукцията на млади учени, в който се публикуват части от дипломни и магистърски работи, тези на изследванията и др. Научният колектив по проектите, състоящ се от преподаватели и докторанти, продължава дейността си по създаване на електронен украинско-български речник.

Сред постиженията на преподавателския колектив и студентската общност са и сбирките на клуб „Благодатната сряда”, в рамките на който студентите подготвят съобщения и презентации за важни исторически личности, събития, места, културни и др. реалии. В края на учебната 2010/11 г-жа Ирина Козик награди от името на Посолството на Украйна студентите, участвали в работата на клуба, а това е признание и стимул за младите украинисти.

В областта на международното сътрудничество е постигнато немалко по отношение на езиковата практика на студентите. В съответствие с договорите на Софийския университет с Киевския национален университет „Тарас Шевченко“ и Львовския национален университет „Иван Франко“ е осигурен редовен ежегоден студентски обмен, като български

студенти-украинисти пътуват на стаж до Киев и Лвов, а украински студенти от тези университети стажуват в София. Полагат се усилия за редовно осигуряване на украински лектори, университетски преподаватели-носители на езика, които да преподават на българските украинисти. Този процес е доста бавен и свързан с множество административни действия. Затова със задоволство и удовлетворение беше отбелязана работата вече трета година на лвовската лекторка Олга Сорока, която е прекрасен преподавател и колега.

В заключение доц. А. Стаменова обобщи, че профилът „Украинска филология” посреща своята 15-годишнина със значителни постижения и с ентузиазъм за не по-малко активно развитие в бъдеще.

Г-н Посланикът Микола Балтажи поздрави преподавателите и студентите от украинска филология и им подари от името на Посолството на Украйна ценни книги. Като човек, допринесъл решително за административното уреждане на въпроса с откриването на профила „Украинистика” преди 15 години, деканът на ФСФ проф. П. Карагъзов поднесе своите поздравления и сподели с аудиторията някои от трудностите, които се е наложило да се преодоляват тогава. Доайенът на украинистиката в България доц. Л. Терзийска разказа за формирането си като украинист и за първите стъпки на преподаването на украински език в Софийския университет – първоначално като факултативен курс, по-късно като втора специалност, докато се стигне до откриването на самостоятелен профил. Поздравления бяха отправени и от доц. Хр. Манолакев и Антонина Якимова, деен представител на украинската диаспора в България и ръководител на неделното училище по украински език.

След официалната част студенти от профила „Украинистика” представиха известни личности, допринесли за въвеждането на българистичната проблематика в научен оборот и разработването ѝ, за създаването и развитието на връзките между български учени и общественици и украински интелектуалци и за развитието на украинско-българските културни и научни връзки. Студентите от I и III курс украинска филология Анастасия Стоилова, Мария Димитрова, Мариета Лулина, Стойко Енев, Лилия Желева, представиха живота, научното творчество и връзките с България на Ю. Венелин, О. Бодянки, В. Григорович, М. Драгоманов, Леся Украинка, М. Парашук. Представени бяха и видните българи В. Априлов, Л. Каравелов от Зорница Сепетчиева и Габриела Джоглева, а от студентите-историци Стефан Иванов и Михаела Касърва беше представено научното дело на Иван Шишманов и Марин Дринов. От докторанта по украински език Стефан Узунов беше подготвено представяне на Харковската българистична школа. Доц. Елка Дроснева от Историческия факултет припомни, че празнуването на

годишнината на българската университетска украинистика се осъществява на рождената дата на Юрий Венелин – ученият, който открива България за научната общност. Тя говори за дългогодишните академични връзки между софийската и харковската историческа школа, за близките отношения между известни украински и български учени, отбеляза честваната през 2012 г. 150-годишнина от рождението на проф. Иван Шишманов – личност, дълбоко свързана с Украйна.

Кръглата маса „Българско-украински и украинско български културни връзки в миналото и днес” имаше за цел да представи в широки рамки личностите и научните школи в България и Украйна, допринесли за изграждането и укрепването на културните връзки между двете страни. В рамките на тази секция бяха подготвени доклади за Лвовската университетска българистика от Олга Сорока, за Българистичната школа в Одеса от докторантката Павлина Мартинова, за Киевската българистика от доц. Олена Чмир от Киевския национален университет „Тарас Шевченко”, за изследванията в Украйна върху българистична проблематика в областта на фолклора, етнографията и етнологията от Тания Матанова, докторантка в Института за фолклор на БАН. Тези съобщения, както и другите презентации, ще намерят място на интернет страницата на украинистичния профил.

На 11.05.2012 г. в СУ „Свети Климент Охридски” бе проведена кръгла маса „Вятър от Украйна“, посветена на превода от украински и български език. Събитието съвпадна с празника (по стар стил) на Св. св. Кирил и Методий, първите преводачи на първия за всички славяни писмен език – старобългарския език.

Участие в кръглата маса взеха преподавателите от профил „Украинистика“ доц. д-р Лидия Терзийска, доц. д-р Албена Стаменова, гл. ас. Олга Сорока и хон. ас. Валентина Драгулева, докторантите Павлина Мартинова и Стефан Узунов, студентите-украинисти от I и III курс, видният преводач на украинска и руска литература Мария Петкова, Доротея Монова и Райчо Ангелов – представители на издателство „Парадокс“, което активно популяризира превода на съвременната украинска проза в България през последните години, Антонина Якимова и др.

Срещата бе открита от ръководителя на профил „Украинистика“ доц. Албена Стаменова, която през последните години активно се занимава с превод на украинска литература. Първата част на кръглата маса бе посветена на превода от български език в Украйна. На тази тема – украинско-българските преводачески взаимоотношения през XX век – бе посветен и докладът на хон. ас. Владимир Колев, преподавател по украинска литература.

Темата бе продължена от доклада на студента от III курс Мартин Петрусенко,

посветен на украинските преводачи от български език – Павло Тичина, Дмитро Билоус, Дмитро Павличко и др.

След това известната преводачка Мария Петкова разказа за срещите и познанствата си с други български преводачи на украинска литература като Пенка Кънева, Петко Атанасов, Лиляна Минкова, Димитър Методиев, Иван Давидков и др. Тя също така сподели и личните си контакти с украински писатели като Павло Загребелни, Евгений Гуцало и др. и подчерта голямото значение на живата връзка между автора на произведението и преводача. Мария Петкова щедро сподели своите „мъки преводачески“, свързани с превода на романа „Роксолана“ на Павло Загребелни, който е замислила още докато романът не е бил завършен, и обърна особено внимание върху отговорността на преводача към текста на оригинала и неговото еквивалентно предаване на езика на превода. По този повод тя цитира посланието на известния български теоретик на превода Сидер Флорин към преводачите: да не разчитат само на интуицията си, а непрекъснато да се съмняват и да проверяват.

Мария Гюзелева, студентка от III курс, представи творчеството на писателите Марко Вовчок, Олга Кобилянска и Олес Гончар и българските преводи на техните произведения. Калия Анева, също студентка от III курс, разказа за украинските писатели Григор Тютюнник, Тарас Шевченко, Леся Украинка, Иван Франко и преводите на произведенията им на български език.

На срещата присъства и украинската художничка Галина Назаренко, която на живо демонстрира характерния петрикивски стил – декоративно-орнаментално изкуство, зародило се в края на XIX и началото на XX век в село Петриковка, Днепропетровска област, откъдето е и името на стила. Снимките от срещата с майсторката може да бъдат видени във фотогалерията на украинистичния сайт.

Антонина Якимова, ръководител на неделното училище по украински език, прочете приветствие от Съюза на писателите в Украйна по повод 15-та годишнина на профила „Украинистика“ и подари книги за библиотеката на профила.

Доцент Албена Стаменова прочете приветствие от Декана на Филологическия факултет на ЛНУ „Иван Франко“ проф. д-р. Ярослав Гарасим и всички колеги украинисти и слависти от Лвовския университет.

Доц. Албена Стаменова закри кръглата маса с общ преглед на преводите от украински на български език от последните години. Тя изтъкна, че те са естествено продължение на дългогодишната преводаческа традиция от украински език в България.

Забележителните преводи на украинска литература, с които всяка национална традиция би могла с право да се гордее, извършени от предходните поколения български преводачи, довеждат до българския читател произведенията на украинската литературна класика и много стойностни творби на украински автори. След известно прекъсване в последно време на българската публика се представя новата украинска литература и младите български преводачи се чувстват вдъхновени и задължени от високите творчески постижения на своите предшественици да продължат добрата традиция.

А. Стаменова представи последните преводи на украинска съвременна проза, които е направила заедно с гл. ас. Райна Камберова – „Пролетни игри в есенните градини“ на Юрий Винничук (2010) и „Дванайсетте обръча“ на Юрий Андрухович (2012). На вниманието на присъстващите беше представен също последният брой на списание „Българска етнография“, който е посветен на Украйна и помества статии на украински учени. Представено бе и второто издание на учебника „Украински език за българи – ч. I“.

Отбелязването на 15-годишнината на университетската украинистика в България приключи на 18.05.2012 г. в украинистичния кабинет в бл. 17 на „Студентския град“. Студентският и преподавателският състав се обединиха около решението кабинетът по украинистика да бъде наречен на името на проф. Михайло Драгоманов – изтъкнатия украински учен и интелектуалец, един от първите професори в новоосновения през 1888 г. Софийски университет, чийто житейски път завършва в България.

Вече е станало традиция всяка година студентите от профила да представят пиеси, свързани с украинска тематика, традиции и обичаи, например „Катерина“ на Тарас Шевченко, коледна постановка „Вертеп“. Тази година те играха приказката „Дядовата ръкавичка“ в модернизирания вариант. Организатор, режисьор, постановчик и основен автор на декора и костюмите беше лекторката по украински език Олга Сорока. Краткото хумористично представление, изнесено с много настроение, повдигна духа на присъстващите гости, сред които бяха и преподаватели и студенти от профил „Словакистика“. Снимките, както и клипчето от постановката може да бъдат намерени на сайта на специалността „Украинистика“.

Създаването на профил „Украинистика“ в рамките на специалността „Славянска филология“ в Софийския университет поставя на сериозни научни и методически основи преподаването на украински език и украинска литература. С отбелязването на неговата петнадесета годишнина преподавателите и студентите от профила потвърдиха своята подготвеност и добри постижения с решимост да продължат да допринасят за изучаването и

популяризирането на украинския език и култура в България.

Информация за авторите:

Албена Стаменова – доцент д-р, ръководител на профил „Украинистика“

Софийски университет „Свети Климент Охридски“

Катедра по Славянско езикознание

бул. „Цар Освободител“ 15, София, 1504

E-mail: albena_stamenova@abv.bg

Павлина Мартинова-Иванова – докторант по украински език

Софийски университет „Свети Климент Охридски“

Катедра по Славянско езикознание

бул. „Цар Освободител“ 15, София, 1504

E-mail: pmartinova@abv.bg